No. 38. Donderdag 21 September 1911. 11de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . f 2.—

Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

De Koloniale paragraaf der Troonrede.

In Oost-Indië valt in ruime mate te wijzen op welvaart en voorspoed. Tegen de epidemische ziekten, welke in sommige streken de bevolking bedreigen, werd doortastend opgetreden. Bezwaren, ondervonden bij de uitvoering van het grenstraktaat van 1904 met Portugal, hebben tot eenige spanning op het eiland Timor geleid, waardoor de noodzakelijkheid zich deed gevoelen tot krachtig optreden ter bescherming van onze onderdanen in het omliggend grensgebied.

Maatregelen worden beraamd tot verbetering van den financieelen en ekonomischen toestand van Suriname.

In voorbereiding is een hervorming van de politie-rechtspraak in Nederlandsch-Indië.

Een wetsontwerp zal u worden aangeboden tot wijziging van artikel III van het reglement op het beleid der regeering van Nederlandsch-Indië.

Vooruitzichten der Bestuursambtenaren.

In verband met het onlangs ingediend wetsontwerp ter voorbereiding eener reorganisatie van het bestuurswezen in Nederlandsch-Indië, valt de aandacht op een artikel in De Controleur van 16 September 1911, waarin o.a. ten aanzien van de positie der Europeesche bestuursambtenaren wordt herinnerd aan de nota's over het bestuursbeleid op de Buitenbezittingen van den voormaligen regeeringscommissaris Colijn.

Daarin zou, volgens De Controleur, zoo onomwonden mogelijk zijn toegegeven: a. dat het „onbillijk is een fatsoenlijk man van goeden wille „en met normale vermogens na 20-jarigen, trouwen „Indischen dienst met een pensioentje van f 2000 „af te schepen; b. dat het voornemen der Regeering „bestaat, om de bestuursambtenaren na 15-jarigen „dienst den assistent-residentsrang te doen bereiken. „De heer Colijn had toenmaals in een belangrijke „functie de Buitenbezittingen afgereisd. Hij had hon„derden bestuursambtenaren in hun wel en wee van „nabij leeren kennen; hij had hun werken en ploe„teren in de diepste binnenlanden voor een sobere „bezoldiging waargenomen; hij had met hen gespro„ken, had vergelijkingen kunnen maken en moest „ten slotte tot de bovengestelde conclusie komen. De „Regeering nam haar over.

„Die nota's zijn van 1906. Wij schrijven thans bijna 1912.

„De z.g.n. lotsverbetering van 1910 heeft zich be„paald tot het toekennen van een verhooging van f 50 aan sommige ambtenaren.

„Ook nu nog is de promotie tot assistent-resident „erbarmelijk.

„De laatstbenoemden op de Buitenbezittingen zijn „van het examenjaar 1892. Als men nu nagaat, dat „nog 38 controleurs van 1894 en 1895 daarop vol„gen, dan mag men bij de geldende promotie-op„schuiving aannemen, dat al deze 38 personen ook „niet voor 1916 den assistent-residentsrang zullen „hebben bereikt, derhalve ook 20 jaren dienst zul„len hebben alvorens promotie te maken. Het pen„sioen van al die personen, voor het grootste deel „huisvaders, bedraagt dus 3 × f 550 = f 1650.— „5 % weduwen- en weezenfonds, of te wel f 1567.50 „per jaar."

Het nieuwe wetsontwerp geeft ontegenzeggelijk uitzicht op een belangrijke verbetering van de positie der Europeesche ambtenaren, voor de jongere candidaten gewis een blij verschiet. Maar hoe velen van de tegenwoordig in dienst zijnde ambtenaren, vooral van de ouderen, zullen daarvan voordeel hebben?

Wij benuttigen deze gelegenheid om een druk- of schrijffout in ons laatste hoofdartikel (Kol. Wbld., No. 37) te herstellen, alwaar op blz. 3, eerste kolom, als de bezoldiging van het in te stellen ambt van Gouverneur vermeld staat f 1100 in plaats van f 1800 's maands.

Gebrek aan Ingenieurs in Nederl.-Indië.

In het voorlaatste nummer van Het Koloniaal Weekblad komt een stuk voor van X. Y., waarin twee middelen worden aanbevolen om in bovenbedoeld gebrek verbetering te brengen, die m. i. niet tot het beoogde doel zouden leiden.

In de eerste plaats wordt de tegenzin van gepromoveerde ingenieurs om naar Indië te gaan, voor een gedeelte toegeschreven aan den titel van „adspirant-ingenieur" waarmee de carrière wordt begonnen. Wanneer men echter nagaat, dat dit vóórvoegsel — of het daarmee gelijkstaande „adjunct" — bij nagenoeg alle ingenieursbetrekkingen in Nederland voorkomt, dat men bij den Waterstaat een 40 jaar geleden zelfs eerst nog „surnumerair" werd, vóór de titel van adspirant-ingenieur werd verkregen, en dat men bij de beide groote spoorwegmaatschappijen zelfs thans nog met „adspirant-adjunct-ingenieur" begint, terwijl het aan de noodige candidaten voor die betrekkingen nooit heeft ontbroken, dan kan, naar het mij toeschijnt, van de afschaffing van het vóórvoegsel in Indië geen grootere toeloop worden verwacht.

Het tweede middel om dit resultaat te verkrijgen zou dààrin bestaan, dat aan elk jong ingenieur een plaatsing op een hoofdplaats gedurende het eerste jaar van zijn verblijf in Indië werd gewaarborgd. Afgezien van de kwestie of deze regeling niet tot bezwaar voor den dienst aanleiding zou geven, zoo is het nog zéér de vraag of men de **gehuwde** ingenieurs — en de groote meerderheid der jonge ambtenaren wenscht thans **gehuwd** naar Indië te gaan — daarmee een dienst zou bewijzen. Het leven is kostbaar op de Indische hoofdplaatsen en levert voor een huishouden met een inkomen van f 250 's maands — zonder aftrek der kortingen wel te verstaan — vele zorgen op. Het profiteeren van de genoegens, welke die hoofdplaatsen opleveren, is daarbij geheel uitgesloten.

De voorgenomen verbetering der aanvangs-tractementen van de ingenieurs van den Waterstaat zal er zonder twijfel toe bijdragen om de animo te vermeerderen. Ook bij den Waterstaat in Nederland is dit gebleken: een jaar of acht geleden zijn het traktement der adspirant-ingenieurs en de promotiekansen bij dien tak van dienst aanzienlijk verbeterd, omdat het bleek, dat de besten der gepromoveerden zich niet meer voor het vergelijkend examen aanmeldden, aangezien hun vooruitzichten elders — vooral bij de gemeentelijke openbare werken — veel beter waren.

Of intusschen, ook na die positie-verbetering, steeds aan alle aanvragen om ingenieurs uit Indië zal kunnen worden voldaan, valt te betwijfelen. Zelfs bij de fraaiste finantiëele vooruitzichten, zijn tal van personen niet geneigd om zich gedurende het beste gedeelte van hun leven in Indië te vestigen, zoolang ze daartoe niet door de noodzakelijkheid worden gedwongen. Reeds ongeveer 45 jaar geleden, toen er jaarlijks alleen eenige weinige civiel-ingenieurs voor den Waterstaat in Indië noodig waren, kon men in de behoefte daaraan door het aanbod van Delftsche ingenieurs niet voorzien en werd tot het m. i. niet aanbevelenswaardige middel overgegaan om het tekort aan te vullen door aanstelling van verschillende categorieën van personen aan wie in Nederland of Indië een examen was afgenomen.

Dat men er tegenwoordig niet in slaagt om alle plaatsen te bezetten, nu de ingenieurs voor den een-of-anderen tak van dienst soms bij een tiental-tegelijk worden aangevraagd, behoeft dus waarlijk niet te verwonderen, vooral wanneer men daarbij nagaat, dat er volgens het onlangs door uw informatiebureau uitgegeven, zoo nuttige, boekje over den „werkkring en de vooruitzichten van den ingenieur in Nederl.-Indië", op het oogenblik dan toch reeds plm. 400 gediplomeerde ingenieurs dààr werkzaam **zijn**.

En wel-is-waar, bedraagt het aantal ingenieurs, dat tegenwoordig te Delft jaarlijks promoveert ongeveer honderd, tegen vroeger wellicht twintig, maar ook het aantal betrekkingen, die in Nederland voor hen openstaan, is sedert 40 jaar in geen kleinere verhouding vermeerderd.

L. H. S.

Van belangstellende zijde ontvingen wij het volgende schrijven, dat wij onpartijdigheidswille gaarne in onze kolommen opnemen. Red.-Comm.

L. S.

De interesse, den laatsten tijd door Uwe Redactie aan den dag gelegd voor de aanvulling van het Indische Ingenieurscorps, zal U waarschijnlijk willen doen besluiten, het bijgaande stuk in „de Indische Kroniek": „Een vraag en een antwoord" getiteld, in zijn geheel in Uw orgaan te plaatsen.

Uit meer dan één oogpunt wil het wenschelijk toeschijnen de aandacht van ouders en voogden te vestigen op de **ware** redenen van den heerschenden ambtenarennood in Indië, d. i. **eene onvoldoende materiëele vergoeding voor maatschappelijke, moreele, physieke en financieele nadeelen, verbonden aan het dienen in een tropisch land**, en welke redenen, bij voortdurende negatie door de bevoegde autoriteiten er toe leiden zullen, dat hoe langer hoe meer ongezonde ambtenaarstoestanden in

onze koloniën zich zullen vastwortelen, dat allerwege een geest van ontevredenheid zich zal openbaren, waardoor nog meer dan thans reeds het geval is, ongunstig geïnfluenceerd zal worden op het dienstnemen in welke staatsbetrekking ook, voor Indië. Vooral bij het Binnenlandsch Bestuur schijnen deze wanverhoudingen hals over kop toe te nemen, ofschoon hier toch aannemelijk is, dat juist d i t v o o r n a a m s t e regeeringsorgaan wel in de eerste plaats, zij het dan ook indirect, er toe zal medewerken, ja, zelfs voorbestemd is, aan hare ontevredenheid op andere diensten en personen over te planten.

En er kan niet genoeg op worden gewezen, dat Nederland in dit opzicht verre ten achter staat bij Engeland, dat, overtuigd dat het Bestuurscorps de drager moet zijn van de Regeeringsidée's, niet in naam en krachtens het ambt, maar met geheel zijn ziel en uit volle overtuiging, zijn koloniale bestuursambtenaren eene o n a f h a n k e l i j k e p o s i t i e en het uitzicht op eene o n a f h a n k e l i j k e t o e k o m s t na eervol ontslag uit den dienst waarborgt.

Zelfs met den besten wil kan men van dit beginsel ook in het Ontwerp-Bestuursreorganisatie geen spoor ontdekken, waar de kans op eene Residentsbenoeming nog altijd geringer is, dan eene om met een maximum-tractement van *f* 750 den dienst te moeten verlaten, hetgeen achteruitgang bij den vigeerenden toestand beteekent.

Een Abonné.

Een vraag en een antwoord.

(*Indische Kroniek, no. 21, van 22 Juli j.l.*).

Onder dit opschrift stond onlangs in een der Javabladen een stuk, dat later door enkele andere werd overgenomen. Het had betrekking op een oproeping voor Duitsche ingenieurs ten behoeve van de Indische spoorwegen.

De vraag, daarin gesteld, luidde: „Kan men van een moederland van 6 millioen zielen verwachten, dat het jaar in jaar uit in voldoende mate intellectueele krachten levert voor de ontwikkeling van een opstrevende kolonie van verscheidene malen zijn oppervlakte, met ruim 30 millioen zielen bevolking?"

Deze vraag werd direct beantwoord met deze conclusie: „Het kan toch niet opkomen in een onbevooroordeeld brein, hierop „Ja" te zeggen."

Nu is het vraagstuk al dadelijk verduisterd door de foutieve vergelijking van het aantal inwoners van het moederland (6 millioen) en van de kolonie (30 millioen). Voor de laatste is minder het aantal inwoners, dan wel de stand der cultures, van de industrie, nijverheid en handel maatgevend, en dus moet het inwoneraantal bij beoordeeling of vergelijking al dadelijk worden beperkt tot het aantal der daarbij betrokken Europeanen en Inlandsche werkkrachten.

Volgens den steller der vraag zou dus het moederland niet meer kunnen voorzien in de behoefte aan intellectueelen arbeid der zich ontwikkelende kolonie, en zouden hier geld en betere toestanden geen verandering brengen, daar de zaak een dieperen oorzaak hebben zou, n.l. een intellectueel tekort.

Deze meening wordt door mij geenszins gedeeld.

Zelf ingenieur, ofschoon niet in staatsdienst, meen ik op het gebied der ingenieursopvattingen in Holland en de capaciteit van levering in dezen zin door het moederland, met recht een andere opvatting toegedaan te mogen zijn.

Het gebrek aan Hollandsche ingenieurs voor de kolonie is geenszins gelegen in de omstandigheid, dat het moederland niet in staat zou zijn dezen intellectueelen arbeid te leveren. De tegenwoordige Delftsche Hoogeschool, waar thans het meerendeel studeeren gaat om later beter in het eigen onderhoud te kunnen voorzien, richt zich ten deele naar de wet van vraag en aanbod.

We willen hiermede zeggen, dat de grootere kans van slagen niet alleen zijn invloed heeft op het aantal studeerenden, maar ook op de groepeering in de verschillende faculteiten.

Komt er morgen in Holland een groot waterstaatswerk in het zicht, laat ons, om een voorbeeld te noemen, zeggen: de drooglegging der Zuiderzee, dan zal het eerstvolgende studiejaar reeds brengen een grooter aantal ingeschrevenen voor civiel-ingenieur; en al mocht door tal van andere werken de vraag in deze richting klimmen, het stijgend aantal ingeschrevenen, de vermeerdering van het aantal studeerenden in die richting zou daarmee minstens gelijken tred houden, terwijl een vermindering der vraag zich weer dadelijk bij de eerstvolgende inschrijving zou doen gevoelen.

Misschien brengt men hiertegen in, dat er dan toch in het overgangstijdperk, toen de nieuwe ingenieurs waren gevormd, een leemte zou ontstaan, doch zelfs dit is vermoedelijk niet het geval.

Velen, die in den handel of in andere richting na hun studie verplicht waren te gaan, zouden het voorloopig tekort aanvullen.

De Indische vraag naar ingenieurs heeft echter reeds jaren bestaan, zonder dat de studeerenden aan de Polytechnische school met deze aanvrage rekening hielden. De oorzaak zit dus niet in een niet aan te vullen tekort, maar heeft een anderen grond. Het aanbod aan ingenieurs in Holland in iedere richting wordt nog steeds door de vraag overtroffen. Zij, die daar voor een eenigszins goed bezoldigde betrekking eens een oproeping plaatsten, zouden u lijsten van bereidwilligen kunnen laten zien!

Vele Hollandsche ingenieurs zoeken en vinden nog heden betrekkingen in China, Argentinië, Rusland, Noord-Amerika en zelfs in Engeland. Terwijl de Indische aanvragen onbeantwoord blijven.

In zijn studietijd correspondeerende met jonge Indische ingenieurs, krijgt men vaak te hooren: „Eet in Europa liever droog brood, dan hier te komen zoeken een belegde boterham". Het thans vrij algemeen vooropgestelde bij ieder studeerende is dan ook: te trachten, nooit naar Indië te gaan.

Indië moet zich dus eerst een beteren naam bezorgen bij de in Holland studeerenden, wil het verwachten, dat men daar met zijn aanvragen meer rekening zal houden.

De oorzaak zit voor een groot deel in de moeilijke jaren op financieel terrein, die de jonge ingenieur, vooral als hij getrouwd naar Indië komt, heeft door te worstelen. Uitkomend soms op 250 gulden, geplaatst in een groote stad of in een dure streek, doet hij reeds dadelijk de ondervinding op, dat het betere Europeesche leven met zijn grootere afwisseling en meerdere gezelligheid, dat hij opofferde, niet het eenige verlies is.

In ruil kreeg hij warmte en eenzaamheid, terwijl datgene, wat van het leven hier overblijft, hem eveneens ontzegd is. Het dure leven teruggebracht tot het noodzakelijke, doet hem hier ook verlangen naar het einde der maand en vandaar naar de eerste verhooging. En onder deze indrukken, zich bovendien soms in de schuld stekend, schrijft hij zijn brieven aan zijn Hollandsche vrienden.

De bepalingen van zijn contract snijden hem den terugtocht af, en eerst na veel jaren leert hij ook de goede zijde van Indië kennen.

Verhoogde men het aanvangssalaris voor ingenieurs aanmerkelijk, gaf men hun een beter en minder lang bindend contract, de vrees van naar Indië te gaan zou bij velen worden uitgeroeid.

Had men na 3 of 5 jaren recht op verlof en zag men zich ook vóór dien tijd een makkelijker terugtocht mogelijk, ingeval de moreele invloed van Indië op zielsleven en gestel voor iemand ongunstig bleek, — velen, die thans in het eigen land in betrekkelijke armoede leven zouden een ernstige proef nemen om eens te zien, of Indië hun geen betere toekomst gaf. Had hij, die in Europa werd geëngageerd, na 2 jaren, zoo het land voor zijn lichamelijk of geestelijk leven ongeschikt blijkt, recht op vrijen terugtocht, vermoedelijk zouden slechts weinigen hiervan gebruik maken.

Het Engelsche beginsel, dat een Engelschman in de koloniën niet kan verarmen, dat hij, die hem uitbracht, verplicht is hem terug te voeren, is slechts een versterking en hoog stellen der eigen macht in de kolonie. Dit over de, in werkelijkheid niet bestaande, intellectueele onmacht van Holland tegenover de steeds vragende en zich ontwikkelende kolonie.

Nu nog over de plaatsing der oproeping speciaal in D u i t s c h e bladen.

De Bandoengsche correspondent van het B a t. N w s b l a d, waarin ik het artikel het eerst meen gelezen te hebben, schijnt behept met een sterk familiezwak, tenminste zeer weinige Hollanders zullen heden spreken van „Duitsche neven". Al moge in historischen zin deze verwantschap bestaan, een familiegevoel voor Duitschers wordt in Holland door slechts zeer, zeer weinigen gevoed.

Een oogenblik zelfs de noodzakelijkheid vooropgesteld van een buitenlandsche aanvrage om ingenieurs, dan had het ons logischer toegeschenen, indien de oproeping in Belgische, Fransche en Engelsche bladen ook had plaats gehad. Men mag toch niet veronderstellen, dat de voorwaarden van dien aard worden geacht, dat men verwacht, daarvoor slechts Duitsche ingenieurs te kunnen krijgen!

Niemand toch zal durven beweren, dat ingenieurs van genoemde landen, vooral wat Fransche ingenieurs betreft, geen meer dan waardige evenknie zijn van hen, die studeerden aan Duitsche universiteiten.

Met zich tot andere naties te wenden, en dan nog wel speciaal tot é é n natie, in dit geval Duitschland, is men hier op een slechten weg. Behalve van ingenieurs wordt er van gesproken om verder ambtenaren voor iederen bestuurstak aan gene zijde van den Rijn te gaan zoeken.

De staat zou dus voorgaan op een weg, in de toekomst wellicht door handel en industrie ook meer gevolgd. En al zijn wij heden nog niet zoo ver, wat zou dat in verre toekomst niet kunnen beteekenen!

Die vreemde ambtenaren, hier vermoedelijk komende in tijdelijken dtenst, zullen nog minder om het land en zijn bevolking geven dan redelijkerwijze van een Hollander verwacht worden mag.

Met het „Deutschland über alles" voor oogen, zullen zij, door den staat bezoldigd, reeds uitzien, hoe na het beëindigen van hun diensttijd zichzelf en mogelijk hun land in Indië te dienen. Door den dienst zoo dikwijls reeds ten deele ingelicht, zal bij hen bevoordeeling van het Duitsche kapitaal iets uit den bloede zijn, wat dan dus als het ware door onzen Staat gesubsidiëerd wordt.

Gevoelende voor een gezonde internationale politiek, zou men hier echter op den duur voor een bepaalde natie een bevoorrechte stelling zien geboren worden. Hiervan zou het gevolg kunnen zijn, dat in den loop der jaren het handelsbelang van een bepaalde natie zich in onze kolonie zoo sterk zou ontwikkelen, dat bij verwikkelingen die natie wel eens meenen kon, dat daaruit het recht voortvloeide van inmenging in onze koloniale politiek.

Waar Indië open is voor den ontwikkelingsgeest van iedere natie, mag op geen enkel gebied van staatsdienst of bestuur voor een bepaalde natie een bevoorrechte plaats worden ingeruimd. Het eigenbelang eischt, de teugels van staatsdienst en bestuur angstvallig te houden in eigen handen, ook al mochten daaruit voor den staat in schijn hoogere financiëele offers voortvloeien dan door uitbesteding van dien arbeid in den vreemde zou worden geëischt. In geen geval kan het van belang zijn, zelfs bij gebleken noodzakelijkheid, zich slechts tot Duitschland te richten.

Zoolang echter de ontwikkelde Hollander nog overal in den vreemde een bestaan zoeken moet, is de intellectueele overmacht van het moederland geenszins bewezen.

W. Jr.

De handel van Japan met Java.

Over dit onderwerp geeft The Straits Budget van 24 Aug. eenige beschouwingen weer, waaraan het volgende is ontleend:

De uitvoer van Japansche artikelen naar Java dagteekent van omtrent 1886. Het gold meerendeels goedkoope namaak van Europeesche zaken. Sedert den Jap. oorlog hebben de Jap. artikelen zelf een grooten aftrek in Indië gevonden en heeft een grooter aantal Japanners er winkels geopend, maar de invoer dier artikelen is nu nog vrijwel geheel in handen van Chineezen. Dreven deze vroeger den handel over Hongkong en Singapore, directe aanvoer komt thans meer in gebruik. Maar de Chineesche handelaar is in Japan niet gezocht en niet gewild, zoodoende krijgt N.-I. niet het beste en verdringt daar de Duitsche nijverheid de Japansche.

Het Jap. blad, waaruit The Straits Budget zijn opmerkingen overnam, raadt daarom de Japansche zaakmannen, speciaal die van Osaka, aan, zelf rechtstreeks handelsrelatiën met Java te zoeken.

Uit de O.-I. Mail.

De opleiding tot Indisch ambtenaar. — Zooals men weet, is bij de ontwerp-begrooting voor 1912 gerekend op de geleidelijke opheffing van de Afdeeling B. van het Gymnasium Willem III.

De redenen welke de regeering tot die opheffing hebben doen besluiten, zijn reeds vaak in dit blad besproken; zij worden in de Memorie van Toelichting bij de Begrooting nog eens ampel uiteengezet.

„Sedert de invoering ook in Ned.-Indië van het candidaat Indisch ambtenaarschap, is het aantal candidaat-ambtenaren, die voor hun studie van de afdeeling Taal-, Land en Volkenkunde van Nederl.-Indië (afdeeling B) van het Gymnasium Willem III gebruik maakten, bij voortduring zoo gering geweest, zegt de Memorie o.m., — dat handhaving van die onderwijsinstelling, welker kosten netto zijn te stellen op rond *f* 50.000.— 's jaars, niet langer verantwoord schijnt.

Afgezien van andere overwegingen levert de geringe animo voor de studie een afdeeling B reeds een voldoende reden op om die afdeeling als instituut voor de opleiding van Europeesche bestuursambtenaren op te heffen.

Wordt hiertoe overgegaan, dan schijnt het echter zeer gewenscht om studiebeursen in te voeren voor in Indië aangewezen candidaat-ambtenaren, die niet in staat zijn uit eigen middelen de studie in Nederland te bekostigen. Rekent men op een vijftal van deze beurzen, elk van *f* 1000 's jaars, dan zullen de kosten van den maatregel ten hoogste *f* 15000 's jaars (dus minder dan een derde der nettokosten van afdeeling B) beloopen, zullende het genot van een beurs nimmer voor langer dan drie jaar zijn toe te staan."

De meeste der Indische bladen vinden dezen maatregel zeer rationeel.

Het Bat. Nieuwsbl. daarentegen verzet zich er tegen, schrijvende o.m.:

Het Gymnasium Willem III moest juist worden uitgebreid tot wat ze lang had kunnen zijn, en wat ze, reeds met de voorhanden, terecht zoo hoogelijk gewaardeerde leerkrachten had kunnen zijn; een Hoogeschool voor indologisch Onderwijs... en dàt vermag zelfs een Bestuursacademie in het lieve vaderland, trots den mooien naam, niet te worden.

En waarom dan de artsen uit te sluiten?

Een dokter, die geen aanleg heeft om groote praktijk te maken, is niet steeds een slecht dokter en in den regel ook geen slecht mensch!

En waarom ingenieurs uit te sluiten, waar hun zelfs den weg naar het bestuur van een departement niet is afgesloten!

En waarom literatoren?

Wil men het Engelsche stelsel, dan geen bevoor-

FEUILLETON.

Indische oudgast-typen. *)

Ritter's novelle knoopt zich vast aan den tijd van Daendels (1808—1811). Zijn oudgast-figuur, Hendrik Polders, is als jongmaatje in Indië gekomen en heeft er spoedig zijn scheepje vertuid aan een inlandsche juffer, niet zonder, maar onder de wet. Hij zelf heeft een klerkenbaantje, zijn vrouw drijft kleine negoties of verricht b o n n e-diensten; botje bij botje leggende, houden zij het huwelijksbootje drijvende. Na den dood zijner vrouw klampt de weduwnaar een rijke weduwe aan, of liever zij hem. Dit is zijn opkomst: van dienaar wordt hij meester, van behoeftig welvarend. Er ligt eén servituut op dit aangehuwde fortuin, nl. eene Xantippe; want als zoodanig ontpopt zich de tweede echtgenoote. De man draagt zijn lot geduldig; hij wist wel van te voren, wat er op die spil draait, en mettertijd verlost de dood hem van zijn huisplaag: hij wordt voor de tweede maal weduwnaar.

Nu is hij geborgen. Hij bezit thans een landgoed aan den weg naar Buitenzorg, een huis in de Oude Stad van Batavia en een ander in de voorstad Rijswijk; hij is een man i n b o n i s geworden. Tevens een man, die zich verveelt, die niets te doen heeft, behalve de geringe besognes, welke het beheer van een „Indischen thuyn", half buitenplaats, half landelijke onderneming, medebrengt. Kinderen heeft hij niet; de gezelligheid moet komen van de speeljongens onder zijne slaven en van een pleegkind zijner overleden vrouw, Maria Vorstman genaamd. Doch 't is nog een s l e n d a n g-kind, door de oude slavin Melatie verzorgd als ware 't haar eigen kind.

Maar Polders is niet blind voor de perverse invloeden, die van de Javaansche baboe uitgaan, en overgaan op het Europeesche kind. 't Ware te wenschen, dat de prille Maria in andere handen kwam, immers, die zich aan een ezel wrijft, krijgt er haren van.

De exodus der burgerij uit de oude, ongezonde benedenstad naar de hooger gelegen buitenwijken van Batavia was toen reeds eenigen tijd in gang. Het historische Kasteel van Batavia, geboorteplaats van D a g h-R e g i s t e r en P l a k a a t b o e k, waar Coen in den bloedraad zat en Speelman zijne „politique gevangenen" opsloot, viel onder den hamer des sloopers. De Europeanen gingen meer en meer zich verplaatsen, onder het machtwoord van den IJzeren Maarschalk, naar de nieuwe wijken, mijlen landwaarts in; Tijgersgracht en Amanusgracht zagen hunne grootheid tanen, zagen de spacieuse woningen der notabelen langs hunne boorden ontruimen, en op hunne troebele wateren de versierde speeljachten steeds minder worden.

Ook Hendrik Polders volgt in 't eind den drang „naar boven" en koopt zich op het zoogenaamde B u f f e l t j e (sedert 1819 ten deele als bouwgrond verkocht en Koningsplein genaamd) een stuk grond, waarop spoedig een fraaie en ruime woning verrijst.

Daar stelt de schrijver zijn type voor in de kleederdracht des lands, van wit Russisch linnen of drill vervaardigd. De heeren droegen van die stof, welke mindergegoeden vervingen door katoen of keper, een soort van openhangend mouwvest, in makelij eenigszins overeenkomend met het militaire mouwvest, en gelijk het in Britsch-Indië nog in zwang was lang nadat het in Nederlandsch-Indië reeds zeldzaam was geworden. Polders draagt voorts een witte, ongestrikte das met een paar stijve, puntige

*) Overgenomen uit het *Weekblad voor Indië*.

rechting van de juristen, maar dan ook geen achterstelling van Indië.

Dan zal een prikkel te meer worden gegeven aan het particulier initiatief om de beschaving van het Westen den zetel te geven, die haar toekomt in Insulinde, dan zal de Universiteit voor Nederlandsch-Indië kunnen ontstaan, waarvoor Indië nog niet rijp is, omdat en zoolang men den indischen jongen de hoogere vakopleiding onthoudt, die hem in staat zal stellen méér te zijn dan een Staatsblad-Europeaan.

Maar wat geschiedt er thans?

Men onthoudt den Indiër de hoogere vakopleiding, beweert dan, dan het Oosten geen westersche beschaving heeft (trots de automobielen, electrische trams, telegraaf, telefoon, vliegmachines, enz. enz., die Nederland toch waarlijk niet zelf heeft uitgevonden) en vergeet dan, dat het peil der beschaving van een stad als Batavia toch minstens een stuk hooger ligt dan dat van een nederlandsche provinciestad, die... wèl rijp is voor een heele Universiteit.

En daarom kan dan de indische jongen géén representant zijn van het Westen, maar wel de Inlander, die op de plaats mag zitten, die den Indo het allereerst toekwam?

Om dien Indo verder uit het bestuur te houden, drijft men met een haast en een energie, een betere zaak waardig, naar de opheffing eener instelling, die, als men de eigen plannen goed zou willen doorvoeren, juist uitgebouwd had moeten worden, verheven tot indologische hoogere school.

Men vertreedt het algemeene Landsbelang en noodzaakt Nederland, inferieure ambtenaren naar Indië te zenden, omdat men anders geen bewijzen had om te kunnen staven, hoe overbodig die afdeeling B eigenlijk wel is!

Men schept in het beurzenstelsel een palliatief, dat aan den Indo-jongen, vooral als hij wat getint is, nimmer ten goede kan komen.

Men houdt er geen rekening mee, dat men zoodoende den Indo-jongen de eenige mogelijkheid beneemt, om ook aan de bureaux tot hoogere rangen op te klimmen.

Het tekort aan assistenten in Deli. In het orgaan van de Vakvereeniging voor assistenten in Deli, De Planter, constateert de redacteur, ten spijt van alle tegenspraak, dat er in Deli een tekort aan assistenten bestaat.

In verband hiermee mag de aandacht worden gevestigd op een brief in genoemd vakblad, waarin het een en ander verteld wordt over een in de Lampongsche Districten werkend syndicaat, dat 90.000 bouws uitgezochte gronden in de buurt der a.s. spoorlijn heeft ter beplanting met tabak, rubber en koffie. Het syndicaat wordt geleid door de Internationale Crediet- en Handelsvereeniging Rotterdam, gedelegeerde in Ned.-O.-Indië, de heer P. C. van de Kamer, gewezen administrateur in Deli. De tabaksoogsten worden bijzonder geroemd.

Volgens den schrijver van een in De Planter afgedrukten brief — d.d. 4 Juli j.l. — konden er tien assistenten geplaatst worden. Als salarissen worden opgegeven de volgende bedragen: 1e jaar 175 à *f* 200; 2e jaar *f* 225; 3e jaar *f* 250 enz. tot na 6 jaar *f* 400. Verder procenten, vrije geneeskundige hulp enz.

WEST-INDIË.

SURINAME.

In No. 12 van dit Weekblad (23 Maart 1911) werd de wensch uitgesproken, dat de Suriname-commissie haar reis zóó zou inrichten, ddt zij zoowel in Britsch-Guiana als op Trinidad een achttal dagen verbleef, hetzij vóór, hetzij nà — liefst vóór — haar bezoek aan Suriname. „Niets toch" — zoo werd daar verder gezegd — „is leerzamer dan vergelijking."

In verband hiermede volge hier hetgeen Suriname van 15 Augustus over het bezoek der commissie aan Britsch-Guiana mededeelt:

„In een bijeenkomst van The Board of Agriculture (Landbouwraad) onder voorzitterschap van den Gouverneur van Britsch-Guiana, deelde Zijne Excellentie mede, dat op het bericht van een bezoek der Suriname-Commissie aan Demerara, hij van meening was, dat zij door het gouvernement met de meest mogelijke onderscheiding moest ontvangen worden, en droeg te dien einde Professor Harrison op haar te Skeldon tegemoet te gaan en haar naar Georgetown als de gast van het Gouvernement te brengen.

Van de faits et gestes der Commissie te Georgetown deed Prof. Harrison vervolgens, in opdracht van den Gouverneur, verslag.

Spr. ontmoette de Commissieleden te Springlands en nam ze per motorcar naar New-Amsterdam mee.

Gestopt werd onderweg op plantage Albion, waar de heer Cecil Morris de commissie zeer vriendelijk ontving en haar uitgebreide inlichtingen verstrekte ten aanzien van immigratie en dergelijke zaken, bezien van een plantersstandpunt. De commissie stelde vooral veel belang in de loozingsaangelegenheden, en bewonderde de water-gemalen. Op haar weg van de Corantijn was de Commissie getroffen door het feit, dat in de heele lengte van den weg, ongeveer 49 Eng. mijlen, er geen half mijl werd gevonden, waarop er zich geen menschen bewogen. De heeren kregen den indruk, dat de weg liep door een goed bevolkt district. Zij waren gewend aan de wegen op het vasteland en de Corantijn-wegen bevielen hun; zij wenschten de kolonie geluk met zulke wegen. De verdere wegen tot aan Georgetown toe, maakten op hen denzelfden indruk. Ook de wegen in Essequebo namen zij in oogenschouw en vonden die niet kwaad.

Zij waren zeer getroffen door de uitbreiding van de rijst-industrie langs al deze wegen, alsmede door de groote veehoeven aan den Corantijn. Zij toonden veel belangstelling voor de kokosboomen, die zij overal zagen, en waren getroffen, dat deze bloeiden en vele vruchten droegen op kleigronden. Zij zeiden, dat de dingen, die zij in deze districten hadden ge-

---

hemdkraagjes, die bij elke beweging zijne oorlellen dreigen af te snijden, witte kousen en zilveren gespen op de schoenen, die onder de wijde, witte pantalon uitkomen. Daarbij een diamanten speld in het fijngeplooide hemd.

Dit was huisgewaad. Het verschilde veel van de fluweelen jassen met lange panden, de kuitbroeken en lange pruiken, waarmee de personen in Van Hogendorps Kraspoekoel zich ter avond-receptie begeven. En ook van het gewaad, waaraan Jacobus Martinus Baljee, later landheer en raad van Indië in de laatste dagen der Oostindische Compagnie, zich geholpen zag door zijn vriend doctor Jacobus v. d. Steege; nl. toen 't er op aankwam om zich van baar tot Indischgast te hervormen. Een blauw-zijden rok met zilveren knoopen en lutsen, en een zwart-satijnen onderpak behoorden toen tot de garderobe van een deftig burger.

De omgeving past bij de figuur. Roltan-kanapé's en groote, ronde armstoelen met rottan-zitting waren toen reeds vieux style; ze zijn in dit oudgastenverblijf verdrongen geworden door mahoniehouten meubelen. Op de tafels staan Saksische vazen met bloemen, van de gestukadoorde zoldering hangt een vierarmige bronzen lamp, spiegels en gravures zijn gevat in vergulde lijsten. De ruimte is aanzienlijk, en zoo is het getal van het aanwezige huisraad; men zou er een meubelmagazijn mee kunnen vullen. Er zijn groene schutsels in mahoniehouten kaders gevat, penant- en speeltafeltjes, ouderwetsche stolpen over ouderwetsche uurwerken, knapen (bijzettafeltjes) en Palembangsche wipstoelen, ebbenhouten divans, djatihouten tafels, her- en derwaarts over de marmeren vloertegels verspreid.

In deze deftige rommelkamer wordt ook de tweede persoon van het verhaal, eene dame, binnengeleid; en dat door niemand minder dan door Cupido. Zoo heet nl. Polders' voornaamste huisslaaf. De advertentiën in de Bataviasche Koloniale Courant en andere oude pers-organen brengen overvloedig voorbeelden bij van de toenmaals heerschende voorliefde om aan de slaven klassieke namen te geven. Zij heette Arion, Mercurius, Orpheus, Scipio, enz.; wanneer 't geviel, dat de drager van dien laatsten naam een neger was, dan ware voor hem de historische naam van Scipio Africanus niet oneigenlijk geweest.

Het pleit ook voor den geest in het Oudindisch gezin en voor de dikwijls gunstige positie van den slaaf, dat in zoo menig verhaal uit dezen tijd zekere vertrouwelijkheid, zekere gemeenzaamheid doorstraalt tusschen meester en dienaar. De verhouding kwam, naar 't schijnt, vaak overeen met die, waarin zich de vrijgelatenen bij de Romeinen bevonden. Er waren zelfs Europeanen, die aan hunne slaven bij testament de vrijheid legateerden, en het bestaansmiddel er bij; de raad van Indië Cornelis Chastelein vermaakte aan zijn gekerstende slaven zijn landgoed Depok in communaal bezit, hetgeen de oorsprong was van de nog bestaande inlandsche Christengemeente.

Wanneer in den huize Polders de neef, die zooeven uit Holland is gekomen, ten tooneele verschijnt, dan worden van te voren alle slaven des huizes, alsof 't huisgenooten waren, op het appèl geroepen, ten einde al strijkvoetende den nieuweling te verwelkomen.

„Toe, jongens, zorgt dat ge den nieuwen mijnheer uit Holland naar behooren verwelkomt!"

Zoo gebeurt het ook, en dan volgt de voorstelling aan de weduwe Zeggers, eene huishoudster, vroeger door Polders uit het vaderland ontboden op

zien, hun de juiste lijnen aanwezen, langs welke zij meende, dat Suriname zich bewegen moest. Zij waren van oordeel, dat tot zekere hoogte Suriname zich niet ontwikkelde zooals het kon, hetgeen moet geweten worden aan het feit, dat men daar tevreden is met de rivieren in plaats van wegen en algemeen aangenomen wordt, dat, waar de menschen tevreden zijn met rivieren in plaats van wegen, zij ook tevreden moesten zijn met geïsoleerde, dunne vestigingen in plaats van dorpen en uitgestrekte, bebouwde oppervlakken. (Juist! Red. S.)

Te Georgetown bezochten de Commissieleden den Voorzitter van de Local Government Board, daar een der onderwerpen, die zij speciaal wenschten te bestudeeren, was de werking van dien Board. Dr. Godfrey gaf hun volledige inlichting.

Later bezochten zij pl. Diamond en zagen toen den weg langs de Oostkust. Den volgenden dag gingen zij naar de Westkust, vervolgens naar Leguan en vandaar naar Suddie, waar zij een bezoek brachten aan Onderneming (tuchtschool, waar de opgenomen knapen vooral in den landbouw worden opgeleid), welke inrichting hun zeer trof en die een der voornaamste onderwerpen van het gesprek was op den terugweg.

Een der Commissie-leden, Dr. Bos, een Europeesche beroemdheid in zake Onderwijs, was ingenomen met de wijze, waarop de Board er naar streefde landbouwkennis aan het jonge volkje bij te brengen door hen de voordeelen van natuurstudie in te prenten. Elke minuut van de Commissie was bezet, en zij verliet de kolonie in de overtuiging, dat hetgeen zij gezien had van zeer veel nut zou zijn bij het opstellen van haar rapport.

Zij zeide aan den Board en vooral aan den Gouverneur dank verschuldigd te zijn voor het zenden, verleden jaar, van een delegatie naar Suriname om er de bacovencultuur te bestudeeren.

Met al de adviezen van die delegatie vereenigde zij zich. Zij verklaarde ook, dat de bacovencultuur, voor zoover zij het kustland had kunnen waarnemen, niet kon worden ondernomen in Demerara, daar het land en de voorwaarden daarvoor ongunstig zijn.

In het vervolg van zijn verslag deelde Professor Harrison nog mede, dat, toen de Commissie vertrokken was, Dr. Cramer, Landbouw-Directeur in Suriname, te Georgetown ongeveer tien dagen verbleef. Hij bezocht vele plaatsen, w.o. de Lamaha-Prise d'eau, Onderneeming, en de Polder. In den Polder maakte hij een hoogst belangrijke opmerking. Reeds lang was bekend, dat de creool of Arabische koffie aan het kanaal niet zoo goed meer gedijde als vroeger en steeds meer achteruit ging. Op de eerste plaats, die zij bezochten, vestigde Dr. Cramer des Professor's aandacht er op, dat deze koffiesoort was aangetast door de heksenbezem-ziekte (krullo-ten-ziekte), niet dezelfde als van de cacao, maar een gelijksoortige, die, indien haar vergund werd zich verder uit te breiden, groote schade zou aanrichten, maar bestreden, spoedig overwonnen zou zijn.

Deze opmerking, zeide Prof. Harrison, vergoedde ruimschoots de kosten voor het onthaal der bezoekers."

De West van 15 Augustus, het verslag van Prof. Harrison besprekende, schrijft:

„Niet onvermakelijk is het slot van de redevoering, door prof. Harrison in de bewuste vergadering gehouden. Dr. Cramer, zoo zeide hij, was zeer getroffen door het voorkomen der rubberboomen in Demerara. Hij heeft van de Pararubber een speciale studie gemaakt op Java, Sumatra, de Maleische staten en Ceylon, zoodat zijn oordeel waarde heeft. Hoewel ik er mijn best voor deed — zoo eindigde de professor — lukte het mij niet, aan Dr. Cramer de uitspraak te ontlokken, dat onze boomen mooier zijn dan die in Suriname, maar ik denk toch wel dat dit zijne meening is.

In deze laatste opmerking straalt wel een tikje Engelsche eigenliefde door — die zich zelfs uitstrekt tot de gekweekte boomen — niet waar?"

***

Het bezoek van de Commissie aan Britsch-Guiana zal haar wel tot de overtuiging gebracht hebben dat „bezuiniging" niet het aangewezen middel is om Suriname datgene te verschaffen wat voor zijn ontwikkeling noodig is.

***

Aan de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp tot kwijtschelding van de uitstaande vorderingen der kolonie Suriname, wegens verleende voorschotten voor de uitoefening van de bacovencultuur en van de daarop verschenen rente.

Daarbij wordt de gouverneur van Suriname gemachtigd de uitstaande vorderingen en rente kwijt te schelden aan de eigenaren van cultuurondernemingen, die ten behoeve van de kolonie op hunne geheele onderneming als zakelijken last een tijdelijke schuldplichtigheid vestigen tot jaarlijksche uitkeering van een bedrag van éénderde gedeelte van de netto-opbrengst der geheele onderneming, met een minimum van ƒ 5 per hectare 's jaars, berekend naar het aantal hectaren waarvoor voorschot genoten is.

Volgens het schema der Suriname-commissie wordt de bestaande schuld omgezet in een als zakelijke last op de geheele onderneming rustende tijdelijke schuldplichtigheid „jaarlijksche grondrente" genoemd, ten name van het gouvernement en ter grootte van éénderde der netto opbrengst van de plantage. Die grondrente bedraagt elk jaar ten minste ƒ 5.— per gecontracteerde hectare. Deze grondrente vervalt zoodra in totaal is terugbetaald een bedrag van ƒ 200 per gecontracteerde hectare, vermeerderd met één-derde van hetgeen de schuld op 1 Januari 1911 meer bedroeg dan dat bedrag en met de geheele toeneming van de schuld sinds dat tijdstip.

Bij de rekening die het gouvernement ter zake dezer grondrente voor elke plantage houdt, wordt: 1o. voor elke verplichte betaling vóór 1 Januari 1917 de plantage gecrediteerd voor het bedrag, vermeerderd met 4 pCt. rente op genoemd tijdstip; 2o. voor elke extra-betaling de plantage gecrediteerd

een tijd, toen zijne slaven het zoo „gortig" maakten en zijn omslachtig huishouden wel een schip zonder roer geleek. Sedert is daarin verbetering gekomen; met dien verstande echter, dat de eigenlijke, de uitvoerende macht nu bij de weduwe berust. De oudgast zelf heeft niet meer dan een raadgevende stem in 't kapittel overgehouden. Na hare installatie in het groote huis op het Koningsplein, springt de novellenschrijver een tijdvak van zestien jaren over. In dat tijdsverloop is de weduwe van dienstes tot meesteres geworden, en houdt nu hare strengen goed vast; is aan Polders het dichterwoord bewaarheid, dat niemand ongestraft onder de palmen wandelt (hij heeft er het pootje bij gekregen); is de jonge Maria naar een Hollandsch instituut gezonden en ontbolsterd vandaar teruggekeerd; terwijl spoedig uit den loop des verhaals blijkt, dat zij daarginds in de Lage Landen eene aangename kennismaking heeft opgedaan: met denzelfden neef, die thans voor haar staat. Deze twee zijn goede bekenden, en het hangt slechts van den oom af — nu, Hendrik Polders is geen onheusch man. Hij houdt zichzelven voor een even „perfecte goeie kerel" als Jan Adam Kegge, dat zichzelven deed; „tienmaal beter dan alle mogelijke groote hanzen en adellijke heeren". Volgens sommigen is hij niet weinig op den penning; hij zou een zwavelstok in tweeën en een cent in honderd stukken bijten. Maar dat zeggen alleen de lieden, die bij hem in het krijt staan. Ook hij oordeelt: in zaken houdt alle gemoedelijkheid op. Voor zijn huisgezin en zijne slaven daarentegen is hij goedgeefsch; zelfs voor zijne tafelschuimers, Jan Verloop bijv., die in dit huishouden den rol van Indischen panlikker speelt, en wel gaarne de jonge Maria aan zijn snoer had willen krijgen, zoo 't niet gebleken was, dat deze in Holland reeds een vast verbond gesloten had met Charles, den neef. Hij heeft de oudste brieven.

Verloop is voor Polders de immer-gedienstige; hij zou door een Kegge gewis als „onsterfelijke vriend" zijn aangesproken. Ook hij is oudgast, maar iemand van soberen staat, terend op den zak van zijn patroon; een vrijgezel met een nietszeggend uiterlijk, en een even aanzienlijk hiaat in zijne haren als Jan Adam Kegge. („Ik mag wel zoo'n maneschijntje!" gelijk Nurks zich uitdrukt.) Had hij niets anders gedaan dan tafelschuimen, 't ware hem vergeven. Daarvoor is hij de schuurpaal, waaraan Polders zijne verveling afwrijft. Maar hij intrigeert ook, hij is, behalve de Panlicker uit het Oud-Hollandsch kluchtspel, ook nog de rustverstoorder, die de gebeurtenissen aan zijne belangen tracht dienstbaar te maken, en degenen, die hem in den weg staan, in lij tracht te helpen. Doch wie een steen wentelt, op dien zal hij nederkomen! — ten slotte wordt hem zijn afscheid gegeven op soortgelijke wijze als aan den charmanten Van der Hoogen, in Beets' novelle. Beiden zijn evenknieën, de serviele, maar listige Verloop en de zeer elegante, modieus gekleede, in gekunstelde taal sprekende en in complimenten zich uitputtende Van der Hoogen, die met twee pannen bakt, die de rijke Henriet naloopt „pour le mariage" en andere meisjes „pour le badinage".

Wanneer een poos later de familie in de voorgalerij bijeenzit en de slaaf Cupido de astraallampen heeft ontstoken (een verlichtings-apparaat uit het vroegere Indische huishouden, zooveel moderner dan de gebruikelijke waskaarsen), dan valt het gesprek dra op het oude Batavia, ginds aan 't strand. Polders vraagt zijn neef, hoe de physionomie der plaats hem is voorgekomen, toen hij daar voor het

voor het bedrag, vermeerderd met 10 pCt. en bovendien — wanneer de betaling vóór 1 Jan. 1917 plaats vindt — met 4 pCt. rente op rente over het vermeerderde bedrag tot laatstgenoemd tijdstip.

De bacovenhypotheek komt te vervallen, doch de grondrente drukt als zakelijke last op den grond.

Volgens dit stelsel zal van de vorderingen, welke onder ultimo December 1910 in totaal ƒ 2.157.000 bedroegen, betrekking hebbende op eene uitgestrektheid van 2797.5 hectaren bacovengronden, een bedrag van ƒ 881.000 als grondrente in de koloniale kas kunnen terugvloeien.

Evenals de gouverneur heeft ook de minister van koloniën zich met de denkbeelden der Suriname-commissie kunnen vereenigen. Haar schema strekt tot grondslag aan het ingediende wetsontwerp.

Ten aanzien van de vraag wie de kwijtschelding zal moeten verleenen wordt opgemerkt, dat de Surinaamsche comptabiliteitswet den gouverneur aanwijst als autoriteit die vorderingen kwijtscheldt. In aanmerking genomen echter het bijzonder karakter der onderwerpelijke kwijtscheldingen heeft de minister het regelmatiger geacht ter zake eene afzonderlijke voorziening aan de beslissing der wetgevende macht te onderwerpen, waardoor, naar hij zich vleit, de belanghebbende ondernemers eerder geholpen zullen zijn.

De gouverneur van Suriname heeft voorgesteld om naast het door de Suriname-commissie aanbevolen grondrente-stelsel ook gelegenheid te geven om in bijzondere gevallen het in de koloniale verordening van 8 April 1911 neergelegd premiestelsel toe te passen. De minister heeft echter gemeend, dat voorstel niet te moeten overnemen, aangezien de te treffen regeling daardoor noodeloos ingewikkeld zou worden, terwijl naar zijne overtuiging naast het grondrente-stelsel geen behoefte bestaat aan een ander, minder voordeelen biedend systeem van kwijtschelding. (N. R. Ct.)

***

Op het 118e Zendingsfeest der Evang. Broedergemeente te Zeist — 13 September gehouden — behandelde de heer R. Frowein, inspecteur der scholen van de Broedergemeente in Suriname, uitvoerig het schoolwezen in de kolonie.

Dat schoolwezen is in een zeer moeilijk stadium gekomen, sinds de Synode van 1909 te Herrnhut heeft uitgemaakt geen steun meer voor de scholen in Suriname te kunnen geven. Voorts deelde spr. veel bijzonderheden mede omtrent de opleiding van Inlandsch personeel, zoowel tot hulp-zendeling als tot onderwijzer. Daarbij is gebleken, dat ook die zwarten zeer intelligent kunnen zijn en wel degelijk voor hoogere ontwikkeling vatbaar.

***

De Amigoe di Curaçao van 19 Augustus meldt:

„Met de „Prins der Nederlanden" is Woensdagmiddag naar Suriname vertrokken de heer Van Stockum, eerste officier aan boord van H. M. „Utrecht".

Deze officier, die indertijd de leider was van de tweede wetenschappelijke expeditie naar het binnenland van Suriname met 't doel een begin te maken met het in kaart brengen van het onbekende binnenland dezer kolonie, heeft nu op zich genomen het laatste deel van dit werk te voltooien, door ook het stadsgedeelte aan te sluiten aan de vroeger gevonden hoogtepunten bij de triangulatie in het binnenland. Vermoedelijk kan dit werk in het begin van Nov. zijn afgeloopen."

In aansluiting hieraan het volgende berichtje uit Suriname van 18 Augustus:

„Domeinen. Zooals men zich zal herinneren, zou de heer Eilerts de Haan, ware hij niet gestorven, na afloop der ontdekkingsexpeditie zich belast hebben met opnemingen en het bepalen van vaste punten in de binnenlanden, in verband met de voorgenomen reorganisatie van het Domeinwezen, waarvoor door de Staten een crediet gevoteerd was.

Deze plannen zijn niet opgegeven en heeft de voormalige leider der Saramacca-expeditie, de heer A. J. van Stockum, overste a/b H. M. „Utrecht", op zich genomen deze opnemingen in de binnenlanden te verrichten."

***

Eenige ingezetenen van Paramaribo hebben het initiatief genomen om een onderlinge brandwaarborg maatschappij in Suriname in het leven te roepen, met het doel tegen te gaan het wegvloeien van kapitaal in den vorm van assurantie-premiën, waarvan het jaarlijksch bedrag op 50 à 60 duizend gulden wordt geschat. Verscheidene personen hebben reeds hun deelneming toegezegd.

Zal de zaak tot stand komen? Het is niet de eerste maal dat pogingen in die richting zijn gedaan.

***

Een zeer belangrijk artikel over de balata-industrie — te lang om het hier over te nemen — geeft de West van 25 Augustus. De N. R. Crt. van 15 September nam er een gedeelte van over. (Avondblad A).

Volgens Onze West is bij Gouv. resolutie wederom 120.000 H.A. aan verschillende personen en maatschappijen afgestaan tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van balata, terwijl voor ontginning van en onderzoek naar goud slechts 6800 H.A. is uitgegeven.

***

Suriname zet hare reeks artikelen over de lezing van domineе Boers voort. Deze artikelen bevatten zooveel interessante beschouwingen, dat een uitgave in brochurevorm zeer gewenscht zou zijn. Ds. Boers mag het op zijn credit schrijven dat hij veel pennen in beweging heeft gebracht en beschouwingen heeft uitgelokt, die anders in de pen zouden zijn gebleven.

***

De West van 18 Augustus bevat een verslag van een gevechtsoefening op dien dag gehouden.

„Als algemeene oorlogstoestand was het volgende

---

eerst den voet op Indischen bodem zette. En het antwoord luidt oubevangen:

„Als Bodegraven en Zwammerdam, toen de Franschen er in 1672 hadden huisgehouden!"

Ja, want hij had op de landingsplaats niets gezien dan puin en vuilnis; een onooglijke herberg, tevens logement en scheepsvictualiewinkel, havelooze Inlandsche buurten langs den weg en in de reeds half ontruimde benedenstad slechts vervallen huizen, vervuilde kanalen, ledige erven en kale muren. Kon dit die „Koningin van het Oosten" wezen, waarbij op hooggestemden toon de koloniale dichter zijne muze had aangeroepen:

> Schep adem van uw togt: verlustig uw gemoed
> In 't zien der Hoofdstad die 't welriekend Oosten voed,
> Doorwandel hare kreits, zing wat al koopgebouwen!
> Wat pracht, wat omslag, wat gewoel wij hier beschouwen.
> En stel, indien uw kracht, uw toon zo veel vermag,
> Den troon der Maatschappij in een volmaakten dag.
> O, schoon Batavië, dat mij houd opgetogen,
> Daar gij uw Raadhuis met zijn trots gewelfde boogen
> In 't vergezicht vertoont, hoe heerlijk is uw stand!
> Uw ruime Grachten, frisch bewaterd, schoon beplant,
> Behoeven voor geen stad in Nederland te zwichten;
> Enz.

Doch sedert Jan de Marre die regels schreef, is er veel veranderd in het oude Batavia.

Thans is een Nieuw Batavia in wording, en daarmee kan Charles zich verzoenen. Met tropische groeikracht schiet daar het nieuw aangelegd plantsoen omhoog en de spacieuse woningen, volgens een doelmatiger type gebouwd dan die der Oude Stad, welke te veel den vaderlandschen bouwtrant volgden, beschamen welhaast de voorname wijken van het ontluisterde Jacatra olim (gelijk Coen placht te zeggen). Kon hij hier, op hooger en droger grond, aan de oevers van de snelvlietende Tji Liwong en met de Blauwe Bergen in het verschiet, eene woning voor zich en zijne Maria bouwen, hij zou er met den Psalmist van mogen zeggen: „De snoeren zijn mij in liefelijke plaatsen gevallen".

Zoo ver komt het ten slotte ook, ten spijt van de duistere praktijken van Jan Verloop. Beide minnenden worden een paar, de schuimlooper wordt ontmaskerd en ter deure gewezen, en Hendrik Polders waagt voor de derde maal den sprong door de ton. Natuurlijk met de weduwe Zeggers, die zoo lang en verdienstelijk zijn huishouden heeft bestuurd. Er zijn mannen, die in hunne nadagen niets meer verlangen dan eene douce patronne.

Ritter's oudgast is minder talentvol uitgebeeld dan Jan Adam Kegge, en minder vermakelijk dan Fresyk de Harde. Uit niets blijkt, dat hij, rechtdoende aan den titel des verhaals, „de laatste der oudgasten" is geweest. Hij is meer eene figuur der verbeelding dan der werkelijkheid, gelijkt meer een der poppetjes uit het plakboek des romanschrijvers dan eene persoonlijke herinnering. Maar de Indische letterkunde vloeit geenszins over van geslaagde oudgast-portretten. Vele Indisch-gasten hebben het origineel gekend, hetzij in het Javasche binnenland, hetzij in eene Moluksche strandnegorij, op een Bataviaasch regeeringsbureau of eene Semarangsche boedelvendutie — weinigen hebben het in de Indische belletrie teruggevonden en, met de kenschetsende eigendommelijkheden, de fijne trekjes van het type voor oogen, kunnen uitroepen: Dat is hij!

Een dankbaar onderwerp, maar een moeilijke stof! Wie, onder de Indische romanciers, al ons Kegge-De Harde-Polders in één Gesammtbild, in daarmee een onvergankelijk standmodel der soort schenken?

---

aangenomen: De rivier vormt de grens tusschen een afhankelijk inlandsch zelfbestuur op den rechteroever en eene Nederlandsch bezitting op den linkeroever. Het zelfbestuur volgt de bevelen van het Nederl. gouvernement herhaaldelijk niet op, en neemt in de laatste dagen een uitdagende houding aan.

Teneinde nu het zelfbestuur tot inkeer te brengen werd hedenmorgen een compagnie infanterie, waarbij een verbandgroep, ter hoogte van pl. Meerzorg aan wal gezet, om van daaruit bij wijze van machtsvertoon op te rukken naar 't voormalig fort Nieuw Amsterdam, met opdracht deze plaats bezet te houden, in afwachting van de ontscheping van meerdere troepen en levensmiddelen, zullende zoo noodig van daaruit de actie worden aangevangen."

Als nastukje op de Killingergeschiedenis en den nasleep daarvan is deze gevechtsoefening niet van humor ontbloot.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een goed middel om den inlander vooruit te brengen. — Soetan Pamenan prijst in de **Oetoesan Malaijoe** van 20 Juni 1911, no. 48, het bijbrengen van eenige landbouwkennis aan als middel voor de inlandsche scholieren om vooruit te komen.

Wel is waar worden die scholieren op de Inlandsche lagere scholen vele uren bezig gehouden, met het leeren van lezen, schrijven en rekenen, maar er zijn toch nog uren genoeg beschikbaar, welke door hen, evengoed als door de onderwijzers, zouden kunnen worden besteed aan het bewerken van den grond. Hieraan wordt nu niets gedaan, ja zelfs niets eens gedacht. Dientengevolge staat de tegenwoordige Inlandsche jeugd ver van den landbouw af, terwijl zij toch ook, behalve schoolkennis, nog iets anders moet weten (hetzij een vak of een ambacht), wil zij later in de groote maatschappij althans eenigszins kunnen slagen.

Door eenige landbouwkennis op school aan de jeugd bij te brengen, bestaat er kans, dat belangstelling voor de ontwikkeling van den bodem wordt opgewekt, en dat de jonge man, bij het verlaten van de school, daarvoor iets voelt, en zich aan den landbouw wil wijden. Aldus meent de schrijver, en in verband hiermede vraagt hij, of het niet goed zoude zijn, wanneer de Inlandsche onderwijzers op de Inlandsche lagere scholen zich in de vrije uren van den dag of in den vóóravond beschikbaar stelden en de Inlandsche jeugd onderricht gaven in het bewerken van den grond en daarvoor proeftuinen aanlegden.

Dat daarbij van dwang of het opleggen van straffen geen sprake mag zijn, spreekt van zelf, merkt de schrijver op.

't Is zoo goed de kinderen te gewennen aan handenarbeid, ook opdat ze niet meest afhankelijk zijn van de „Pen", zooals thans zoo dikwijls het geval is.

Te Soengai Penoeh Krintji (Westkust van Sumatra) bestaat thans een Inlandsche school, waar, onder bestuursleiding, in bovenbedoelden zin wordt gearbeid. In de vrije uren bewerken 2 of 3 kinderen een hen aangewezen stuk grond van bepaalde grootte, waarop groenten enz. worden gekweekt, terwijl de verstrekking van zaden door den controleur geschiedt, of ook wel door Baginda Soetan Emas van Moeara Laboeh.

Ieder stuk grond wordt behoorlijk schoongemaakt en omgewerkt en daarna door de leerlingen beplant. De onderwijzer houdt daarbij het toezicht, en geeft bij het planten leiding, b.v. door aanwijzing van den onderlingen afstand der plantgaten, enz. enz. De begieting van de te veld staande gewassen, geschiedt in den vóóravond ten 5 ure; althans wanneer op dien dag geen regen is gevallen. Het onderhoud heeft wekelijks plaats, o.a. het verwijderen van het onkruid en het herstellen van hetgeen beschadigd is.

De opbrengst is voor de jeugdige bewerkers, en wordt gelijkelijk onder hen verdeeld. Een gedeelte dient voor eigen gebruik, het andere voor verstrekking van zaden in het dorp.

Afgaande op de blijmoedigheid, welke bij dit tuinwerk wordt ten toon gespreid, zou men mogen aannemen, dat de ingevoerde maatregel practisch uitvoerbaar en zelfs een succès blijkt te zijn, terwijl er alle aanleiding bestaat om het gegeven voorbeeld op de andere Inlandsche scholen na te volgen. Op die wijze zal er kans bestaan, dat het gouvernement van de Westkust van Sumatra nimmer gebrek zal hebben aan geschikte landbouwkrachten en dat het Europeesch kapitaal er gaarne plaatsing zal zoeken, vooral wanneer het landbouwonderricht wordt gevolgd door ambachtsonderwijs enz.

Het wedervaren van drie Papoea's, afkomstig van Merauke (Nederl. Nieuw-Guinea). Onlangs werd in de dagbladen het bericht opgenomen, dat drie Papoea's, onder geleide van een Griek, naar Europa zouden vertrekken, teneinde daar als ethnografische curiositeit te dienen, doch dat aan dat voornemen geen gevolg was gegeven, omdat de Indische Regeering daartegen bezwaren had ingebracht.

De Griek had dientengevolge aan de Papoea's de toezegging gedaan, dat hij ze naar Dobo op de Aroe-eilanden (residentie Amboina) zou doen terugkeeren. Intusschen hadden onze Papoeasche onderdanen reeds verschillende steden als Batavia, Buitenzorg, Bandoeng, Djocjacarta en Soerakarta bezocht, en hoorde men sedert niets meer van hen, noch van den Griek, totdat, blijkens een mededeeling, voorkomende in de **Pemberita Betawi** van 22 Juni 1911, no. 140, op den vorigen dag, de gezagvoerder der Gouv.-Marine, de heer Hondius van Herwerden, te Tandjong-Priok, eensklaps van af het stoomschip Prinses Juliana in het Papoeasch werd toegesproken. Onze Papoeas hadden genoemden gezagvoerder, met wien zij vroeger te Meranké veel in aanraking waren geweest, herkend, en wetende, dat hij iets van hun taal verstond en voor hen gevoelde, hadden zij hem van boord toegeroepen.

De heer Hondius van Herwerden begaf zich aan boord van de Prinses Juliana en bracht de twee Papoeas aan boord van zijn schip Nias waar zich meerdere Papoea's bevonden en zij zich dus al spoedig op hun gemak voelden.

Aan het verhaal van hun wedervaren, toen ten beste gegeven, is ondermeer het navolgende ontleend:

Van Solo had de Griek, met name Argelo Confacos, hen naar Semarang gebracht, waar zij op geheimzinnige wijze aan boord van een Chineesch stoomschip werden gevoerd, onder belofte op die wijze naar Merauke te zullen terugkeeren. Het stoomschip zette echter koers naar Singapore en of de drie Papoea's nu al klaagden, niets hielp; de reis werd doorgezet. Zij kwamen te Singapore aan en werden daar aan boord gebracht van een stoomschip, dat bestemd was voor Hongkong, waarna zij later, na Shanghai te hebben aangedaan, te Wladiwostock terecht kwamen. Vanaf Wladiwostock begon de groote overlandreis door Siberië naar Moskou, waar één der Papoea's, met name Iraki overleed. De beide anderen werden daar publiek tentoongesteld; zij moesten dansen voor de heeren Sivai en Nollee en daarna vertooningen houden te St. Petersburg en Warschau, waarna Amsterdam werd bereikt.

Intusschen was de Griek verdwenen, terwijl de naam van den persoon, die hen naar Amsterdam geleidde, hun onbekend bleef.

Te Amsterdam trok een heer met een langen baard zich hun lot aan en bracht hen aan boord van het stoomschip Prinses Juliana, waarmede de reis naar Tandjong-Priok werd volbracht.

De beide Papoeas zijn thans van Soerabaja naar hun land teruggekeerd en zullen bij aankomst in het dorp zeker veel over hun wedervaren en over de handelingen der Westersche vreemdelingen hebben te vertellen aan hun landgenooten.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bijgeloof te Batavia. — De hoofdplaats van Ned.-Indië mag zich verheugen in het bezit te zijn van verschillende gouv. onderwijsinrichtingen, welke zijn ingericht op Westerschen voet en die, zoowel aan Europeanen als aan Chineezen en Inlanders, zekere verstandelijke ontwikkeling moeten schenken.

Zoo heeft men te Batavia o.m. het bekende gymnasium Willem III, de Koningin Wilhelminaschool, de Docter Djawa- en Inl. Rechtskundigenschool, verder de noodige particuliere scholen en de Chineesche scholen, ook van de Jong-Chineesche Vereeniging, op welke instellingen men overal een zekere mate van kennis kan opdoen.

Ook zijn er avondscholen en verschillende vereenigingen, die zich ten doel stellen de Ind. jeugd kennis bij te brengen om haar in staat te stellen den strijd om het bestaan gemakkelijker te kunnen voeren.

Doch, niettegenstaande de aanwezigheid van al die instellingen, zit het „bijgeloof" er bij de ingezetenen te Batavia toch nog dik op; niet alleen bij de zoogenaamde onontwikkelde lieden, maar zelfs bij de in Indië geboren Europeanen en personen van vreemden landaard, wier opleiding en opvoeding in Europa werd voltooid en die voldoende onder Westersche invloeden hebben gestaan om anders te kunnen denken.

Nu is het wel waar, dat ook zelfs in Nederland het „bijgeloof" niet is geweken. Men wil het niet weten, maar een feit is, dat Nederlanders soms in alle stilte zekere kwakzalvers van twijfelachtig allooi raadplegen, terwijl het nog niet zoo heel lang is geleden, dat men in Europeesche dagbladen kon lezen, dat een vrouw door dorpsgenooten werd beschul-

digd een kind te hebben behekst. Doch dit zijn uitzonderingen, terwijl te Batavia, en trouwens ook elders in Ned.-Indië het „bijgeloof" bij het groote publiek vrij algemeen is en dit bijzonder schijnt te bevredigen. Het bijgeloof viert dáár verbazend den teugel en hoeveel menschen vroeger dientengevolge, bijv. in de Molukken, als S w a n g g i (personen, die ziekten enz. overbrengen) naar zee zijn gevoerd om te worden verdronken, of die op de vreeselijkste wijze werden gemarteld, laat zich niet berekenen.

Bij de uitoefening van die folteringen denkt men aan booze geesten, die in menschen zijn gevaren, die in allerlei dierengedaanten zich kunnen manifesteeren en dan ziekten of leed aanbrengen.

Deswege moeten de patiënten als schadelijk voor anderen, worden vernietigd.

Tegenwoordig schenken de Bataviaasche bijgeloovigen hun goed vertrouwen aan een Arabier. Hun aantal is niet gering. De man moet wonen in Gang Pinang, niet ver verwijderd van den schouwburg op M a n g g a-B e s a r. dus nog al midden in de stad. Hij is om en bij de 50 jaren oud en staat bekend als te zijn een persoon, die den bewust-zijndrempel weet te overschrijden en dan helder weet te zien. Hij volgt overigens de gewone doekoenmanieren in den vorm van het uitspreken van verschillende formules, het blazen op het hoofd enz. en andere hocus pocus meër. Vóór zijn optreden te Batavia woonde deze Arabier te Pontianak (Westerafdeeling van Borneo), doch na daar financieel niet ongelukkig te hebben geopereerd en geleidelijk te zijn ontdekt, trok hij naar Batavia, alwaar hij zich eveneens in een uitgebreide praktijk in alle lagen van de maatschappij mag verheugen.

Dagelijks komen vele personen, waaronder kassiers van toko's, handelaren van allerhande soort, zoowel Europeanen als Chineezen en Inlanders, ook van buiten Batavia, hem bezoeken, verklaren hem een levende heilige te zijn en roepen dan zijn hulp in. De vrouwen van elders worden aan den ingang der woning ontvangen door een Inlandsche vrouw, die vroeger in de W a j a n g t j o k e k speelde, aardig kan praten en die de gehuwde Chineesche vrouwen en Chineesche meisjes goed op haar gemak weet te stellen. Dat zij de bovennatuurlijke gaven van haar Arabier niet verzwijgt, spreekt van zelf. Intusschen heeft door al het gedoe het publiek vertrouwen in het optreden van dien Arabier gekregen en nu is het vreemd, zegt de schrijver in de **Perniagaän** van 1 Juli 1911 no. 144, dat een ieder, die den Arabier slechts eenmaal heeft bezocht, onder diens suggestieve bekoring komt en zich tot op zekere hoogte als aan hem verbonden beschouwt.

Een en ander wordt bevorderd door het feit, dat het publiek in zijne woning mag overnachten, doch, met verwijzing naar vroegere voorbeelden die op treurige wijze afliepen, waarschuwt de **Perniagaän** hare lezers tegen het aanvaarden van de aangeboden gastvrijheid.

De inkomsten, uit het bedrijf van den Arabier voortspruitende, zijn niet onaanzienlijk. Van een Nederlandsch sprekende Chinees ontving hij voor zijn bemoeiingen aan Deelemankar; een ander Chinees schonk hem een span paarden en meerderen gaven waardevolle voorwerpen.

Waar nu het volk van P a s a r-B a r o e, P a s a r-S e n a n, T a n a h-A b a n g en M e e s t e r-C o r n e l i s zich in grooten getale tot den Arabier begeeft met het doel hulp te vragen en dus ook een geldelijke bijdrage te offeren, daar mag men niet aannemen dat de politie van al die handelingen van den Arabier onkundig zou zijn. Toch ziet men van de actie van de zijde der politie niets.

Zou dit wellicht kunnen zijn, vraagt de schrijver, doordien een ambtenaar van de Politie, tengevolge van de aan den Arabier betaalde voorspraak, het hart kon winnen eener vrouw (weduwe), die met een ander in het huwelijk zou treden? Hij weet wel, dat deze mededeeling eenige ontstemming bij enkelen zal opwekken, doch waar bij hem de overtuiging vaststaat, dat de Arabier, die thans naar G a n g T r a t e gaat verhuizen of verhuisd is, het publiek misleidt en dus schadelijk is voor de samenleving, dáár acht hij het zijn plicht openbaarheid te geven aan het medegedeelde tot waarschuwing aan anderen, en aan de Bataviaasche politie het allerminst.

Van Vreemde Koloniën.

BRITSCHE KOLONIËN.

De Australische Statenbond wil in Londen een gebouw stichten, met emigratiekantoren voor elk der Austr. staten, en succursalen in verschillende steden van het vereenigde koningrijk. Een nieuwe poging dus weer om gecontroleerde werkkrachten te krijgen.

***

Voor de Zuidpoolexpeditie van Mawson worden in Australië groote bijdragen gegeven. De regeering van den Bond geeft 5000 P. St., die van Nieuw Z. Wales 7000 P. St., waardoor de totale inschrijving er op 19000 P. St. is gebracht.

***

Niettegenstaande de begrooting van Nieuw Zeeland sociale en economische verbeteringen van ingrijpenden aard voorstelt (steun aan weduwen, ouden van dagen, werkloozen, werkliedenwoningen, aan landbouw en nijverheidsondernemingen, irrigatie, enz.), weet zij door progressieve belasting van de groote instellingen en een wijziging in de spoorwegtarieven, toch de uitgaven door de inkomsten te dekken.

De middelen worden op ruim 11 millioen, de uitgaven op ruim 10 millioen P. St. geraamd. Voor openbare werken wordt 1½ millioen geleend.

DE PHILIPPIJNEN.

N.-Amerika maakt zich ongerust over het gestadig aangroeiend aantal Japanners in de Philippijnen. Het weet, door de ondervinding in Californië, welke last de kleine indringers kunnen bezorgen en meet dit gevaar nog breeder af in de eilanden, die als het ware het verlengsel van Japan-Formosa vormen en wier bewoners zich wel tot dien buurstaat aangetrokken voelen. Naar beweerd wordt, is N.-Amerika in overleg getreden met Brazilië en andere Z.-Amer. republieken tot het beramen van maatregelen tegen te grooten toevloed uit Nippon.

FRANSCHE KOLONIËN.

Nu de toenemende duurte van het vleesch in Frankrijk zorgwekkende afmetingen is gaan aannemen, wijst R. Dagana in de D é p. C o l o n i a l e van 11 Sept. op de mogelijkheid om aan de behoefte tegemoet te komen, door invoer van levend vee uit Sénégal. De Fr. regeering denkt er over pogingen in die richting te doen, vroegere ondervinding schijnt een goede uitkomst te beloven.

Voor 1909 viel aan een proef niet te denken, daar 20 fr. inkomende rechten te voldoen waren per 100 K.G. gewicht der dieren. In dat jaar werd vrijstelling verleend voor den aanvoer van 1500 ossen. De eerste 45 kwamen in treurigen toestand aan na de bezwaren der zeereis, er werd groot verlies op geleden. Door ervaring leerende leverden achtereenvolgende bezendingen betere uitkomsten op. Tot heden zijn de booten echter niet ingericht voor een vervoer op groote schaal, hoogstens zou men het kunnen brengen tot een aanvoer van 150 stuks per maand. Volgens Dagana zou een afzonderlijke dienst, die in 7 dagen van Dakar tot Marseille of Bordeaux stoomt, de beesten moeten overbrengen.

De ossen, die het meest geschikt worden geacht voor dit doel, geven schoon aan den haak 150 à 180 K.G. vleesch. Alles inbegrepen, en na aftrek van de opbrengst van de huid, enz., zou het kostende per K.G. te Marseille plm. 1 fr. 25 bedragen. Zoodoende zou de verkoop met voordeel kunnen geschieden, en een schrikwekkende duurte, zooals Fr. die thans ziet te voorkomen zijn. De toestand van het oogenblik zal er echter niet door te verhelpen zijn, want om het aangegeven resultaat te bereiken is een regeling en organisatie noodig, die in Fr. en in Afrika werkt, en die behalve geld en kunde ook veel tijd zal vergen.

***

De Franschman, die een verlof in het moederland komt doorbrengen, zonder een dik gespaarde beurs ondervindt groote bezwaren om inderdaad het nut van dien tijd te trekken dat in de bedoeling van de gegeven en de genomen vacantie ligt. Om aan de behoeften der verlofgangers tegemoet te komen hebben de Société de Géographie de Paris en de Soc. des amis des voyageurs fr. er het eerst aan gedacht de behulpzame hand te bieden. Dit gaf de ware oplossing evenmin als de Maisons coloniales de convalescence. De besturen der koloniën zelf bleven wijzen op het weinig doeltreffende van de verloven voor de kleine ambtenaren en beambten; de spaarpenningen werden opgemaakt zonder uitkomst die baat of voldoening schonk.

Een belangrijke schrede in de goede richting is gedaan door de oprichting van een „office des congrès coloniaux", waar een lijst is aangelegd van de plaatsen en gezondheidsoorden met verschillende bestemming, de hotels, pensions, enz., met de opgave van de prijzen. De mededeelingen zullen gratis verstrekt en verspreid worden, evenals alle gewenschte inlichtingen.

Maar daarbij wil men het niet laten. Tehuizen voor kolonialen moeten worden op- en ingericht. In de groote steden, vooral in Parijs, doet de behoefte hieraan zich dringend gevoelen. In de kleine plaatsen komen verlofgangers meestal onderdak bij familie. In Parijs wordt doorloopend op een 4 à 500

tal van kolonialen gerekend, die moeilijkheden voor hun bestaan ondervinden.

De „Fédération de la mutualité coloniale et des pays de protectorat" heeft deze zaak in ernstige studie genomen. Een comité bracht rapport uit over „la maison des coloniaux", dat zeer gunstig luidt voor de levensvatbaarheid van een dergelijke inrichting in de hoofdstad. Het moet een hotel zijn voor den een, een thuis voor anderen, alles goed en goedkoop, gemakkelijk in bespreken, moderne inrichting van baden, huistelefoon, electrische verlichting, bureau van inlichting.

Volgens D. A. Agache, die in de Dép. Colon. aan dit onderwerp vier artikelen wijdt, wordt voor de onderneming op een voldoende winst gerekend om 4 % te kunnen afwerpen (al acht hij 3 % voldoende).

De zaak als „zaak" genomen zou een kapitaal vragen van 1.000.000 à 1.200.000 fr. Komt de philantropie te hulp des te beter, maar de vennootsch. die tot de verwezenlijking van het denkbeeld besloten heeft, wil daar niet op rekenen, zij zal ook zonder belangelooze hulp in een der gunstig gelegen wijken van Parijs haar inrichting optrekken en beheeren.

ITALIË—TRIPOLI.

Italië is niet ontmoedigd door zijn ervaringen in Somaliland en Erythea, het heeft zich een rol als koloniale mogendheid in Tripoli toegedacht. Maar Turkije verzet zich hiertegen, het gunt Tripoli desnoods aan elk ander, maar aan Italië: nooit! De Tripolitaan is afkeerig van elke overheersching, maar zou ook de Italiaansche de hatelijkste van alle vinden. Mocht een visschen in de troebele Marokkoruzie uitloopen op een ingrijpen van Italië in Tripoli, dan zullen de Europ. mogendheden het daarover zeker hard vallen en in de begeerde kolonie zelf staat geen succes als vergoelijking daartegenover te wachten. Arm Italië dan, en arm Tripoli!

DUITSCHE KOLONIËN.

Hertog Adolf Frederik van Mecklenburg is van zijn zending naar Afrika in Duitschland teruggekeerd. Bij zijn aankomst heeft Hamburg hem een feestmaal aangeboden, waarbij hooge personaliteiten uit het geheele rijk aanzaten, o.a. zijn broeder de regent van Brunswijk, voorzitter van de D. Kolon. Vereeniging. In de verwelkomingsrede deed 't Senaatslid von Melle uitkomen, dat de ontdekkingsreiziger veel heeft bijgedragen tot de kennis van het tot nu toe weinig bekende achterland van Kameroen. De hertog zijnerzijds zeide slechts de voetsporen van Nachtigall, Barth en Voss gevolgd te hebben. Rijke collectiën zullen worden verdeeld tusschen de musea der comités van Hamburg en Frankfort, die de expeditie op touw hebben gezet.

Van den luitenant von Wiese, wiens tocht als 'n voortzetting van dien van Adolf Frederik kan gelden, is een bericht ontvangen, den 28en Juni uit Kadjema verzonden. Den 14en Juni vertrokken van den Franschen post Semio, met den zoon van den sultan van dit gebied, trachtte hij het land der Karees door te trekken. De allertreurigste toestand waarin de dragers, veelal lijders aan lepra of slaapziekte, verkeerden, gaf zeer groote moeilijkheden, de dorpen werden verlaten bij de nadering. Hevige regens kwelden den troep en deden de rivieren toenemen in diepte en stroomkracht.

De marsch werd daarop omgezet in een kanotocht de Mbomboe op. Daar het aantal dorpen zeer gering was, moest nu en dan op jacht getogen worden om levensmiddelen te bemachtigen. Het krioelde van muskieten en tsé-tsé-vliegen.

Van Kadjema zal von Wiese een poging doen om Bahr el Ghazal te bereiken.

Oost= en West=Indisch Literatuur=overzicht.

Weer een nieuw Tijdschrift.

In De Locomotief lezen we, dat den 1en September een nieuw halfmaandelijks periodiek zou verschijnen, getiteld Het Tijdschrift, uitgever de heer E. F. E. Douwes Dekker te Bandoeng.

Uit het prospectus blijkt, dat het zal zijn „een koloniaal sociologisch en algemeen-kultureel halfmaand geschrift van contemplatief, niet polemisch karakter en met door mij (den heer Douwes Dekker) tijdens mijn verblijf in Europa gewonnen internationale medewerkers." Uit de ter beschikking zijnde stof voor het eerste nummer zal waarschijnlijk een keuze worden gedaan uit een reeks artikelen, waaronder: „De Codificatie van het Islamrecht" van professor Dr. Martin Hartmann (Berlijn); „Gemeentepolitie" van Mr. I. Hen (Batavia); „Koloniale Problemen" van A. Hivernon; „De Spaansche Kultuurkamp" van Enrique Escribano del Pino (Barcelona); „Koloniaal Modernisme" van Jos. van Veen ('s-Hage); „Geestelijke Immobiliteit geëischt" van Tjipto Mangoenkoesoema; „Moederland en Koloniën" van A. Leclercq ('s-Hage); „Duitschlands Politiek ten aanzien der Nederlanden" van Albert Helms (Hamburg); „Koloniaal Onderwijs" van L. P. J. Vermeulen (Batavia); „De symboliek van de Christusmythe" van Max Henning (Frankfurt a/M); „Koloniale Parlementen" van prof. A. M. Benedictsen (Kopenhagen); enz.

Het tijdschrift komt van den aanvang af in een oplaag van 600 exemplaren uit.

Tijdschrift Kon. Aardr. Genootschap.

De aflevering van 15 Sept. (No. 5 van jaargang 1911) bevat, (wat betreft Indië, o.m. een Tweede mededeeling omtrent de Timor-expeditie van prof. dr. G. A. F. Molengraaff en voorts nieuws van Nieuw-Guinea, n.l.:

Dwergstammen in Zuid-Nieuw-Guinea (m. photo) door prof. A. J. P. van den Broek. — Het Kamaka Wallar, een kartsmeer op Nieuw-Guinea (met photo), door prof. J. F. Niermeyer. — De exploratie van Nieuw-Guinea (met kaart).

In het laatste artikel wordt een overzicht gegeven van het verrichte door verschillende exploratiedetachementen, waaronder eene beschrijving van het bezoek aan het Sentani-meer door kapitein Sachse.

Het volgende, hetwelk een idée geeft van de behendigheid der bewoners van het meer, is er aan ontleend.

......De lucht was zeer bedekt, het meer spiegelglad, zoodat men tamelijk snel voortkwam. Ten 10 uur voorm. (van den 9en Januari) passeerde men Nettar of Andari, gelegen aan den voet van plm. 300 M. hooge, grillig gevormde, geheel kale heuvels en bereikte te 12 uur Ifaar, dat, over eenige eilandjes verspreid, in eene vernauwing van het meer ligt. Meer dan honderd inboorlingen omringden ons in hunne wonderlijke éénmans kano's, eenigermate te vergelijken met een peulschil, zóó smal, dat het been er nauwelijks in past, en zóó licht, dat een enkele man het vaartuig kan dragen. Geen onzer roeiers was in staat in een dergelijke kano ook maar een oogenblik te zitten; de Papoea kost het, steunende op het blad van den pagaai, blijkbaar weinig moeite. Ofschoon men aanvankelijk meenen zou, dat aldus in zeer wankelbaar evenwicht verkeerende, de Papoea ongevaarlijk moet zijn, zoo bleek, dat dit niet het geval is. Bij de voortdurend heerschende veeten, die bijna tusschen ieder dorp en zijn (soms slechts op eenige honderden meters daarvan verwijderde) buren bestaat, komen overvallingen met en beschietingen uit deze prauwtjes vaak voor. De Papoea's, die verwonderlijk behendig er mee manoeuvreeren, komen in een oogwenk op ééne linie, steken één been buiten boord en zitten dan zoo vast, dat zij de handen geheel vrij hebben om pijl en boog, die altijd vóór hen in de kano liggen, te hanteeren. Verder is de snelheid waarmede het vaartuigje desverlangd over het water schiet, inderdaad buitengewoon.

De Koloniale Landbouwtentoonstelling te Deventer.

Ter aanvulling van hetgeen in het voorlaatste en laatste Kol. Weekblad werd medegedeeld omtrent de a.s. tentoonstelling te Deventer, nog het het volgende, aan de Ind. Mercuur van 5 Sept. ontleende bericht.

Door den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië is eene commissie in het leven geroepen onder den naam van Nederlandsch-Indische Commissie voor de Koloniale Landbouwtentoonstelling te Deventer, bestaande uit de heeren H. C. H. de Bie, K. Heijnen C. M. Pleyte Wzn., en D. A. Stephan, allen te Batavia.

Naar wij tevens vernemen, is bij besluit van den Gouverneur-Generaal een bedrag van ƒ 5000 ter beschikking gesteld van genoemde commissie ter bijeenbrenging van een voor deze tentoonstelling bestemde verzameling.

Verder lezen we nog in de Sept.-afl. van het Tijdschrift der Maatschappij voor Nijverheid, dat de Gouverneur van Curaçao aan den landbouwkundige dier kolonie opdracht heeft gegeven tot het bijeenbrengen van een inzending, terwijl ook de nieuw benoemde Gouverneur van Suriname heeft toegezegd de Deventersche plannen te zullen steunen.

Het is niet aan twijfel onderhevig of de Koloniale Landbouwtentoonstelling te Deventer in 1912 zal een hoogstbelangrijke zijn.

Over de pacificatie van Atjeh.

In het tijdschrift „Het Nederlandsche Zeewezen" schrift Z. (blijkbaar een Suriname-officier) onder den titel: Voor drie jaren naar de Oost, interessante artikeltjes, waarop dezerzijds meermalen de aandacht werd gevestigd. De schrijver heeft het nu (Nummer van 15 September) over verschillende plaatsen op

de Oost- en Noordkust van Atjeh en den indruk die ze op hem maakten, vergeleken bij vroeger.

Over Lhô-Seumawé bijv. schrijft Z.: Wat een verschil met vroeger! In '96, een plm. vijftien jaar, pas geleden dus, was heel het plaatsje nog omgeven met een dubbele rij prikkeldraad, waarbuiten nog een aanplant doeri-doeri. En, binnen in, was de eigenlijke benting nog weer afzonderlijk geïsoleerd, en had nogal een heel breede ijzerdraadversperring om zijn zware houten muren. En 'k weet nog goed hoe in datzelfde jaar er eenige Chineezen vermoord waren, die zich, slechts even na zonsondergang hadden gewaagd buiten het prikkeldraad, en nog wel aan de zeekant. En nu — men zou het vriendelijk plaatsje niet herkennen! Geen spoor meer van omheining of versperring; zóó als men aankomt aan de in zee uitgebouwde pier ontwaart het oog het lief gelegen kampement, hoewel het wel wat sombert onder de hooge, geheimzinnig fluisterende tjemara's. Vóór 't kampement een tennisbaan, benevens een cementvloer, waar dadelijk onze Jantjes lustig rolschaatsen reden. Daar, links, een groote Europeesche toko, tevens ook hotel, daartegenover 't postkantoor. Aan zee een ruim en open hospitaal, en, loopt men langs het hotel den weg op, dan verrijst zoowaar aan onze linkerhand 't station van de Atjeh-tram. Dat is een reuzenstap geweest, die tot den vrede leiden moest, die tram, die nu van Kota Radja uit, langs Noord- en Oostkust loopt, tot aan de Langsar-baai, een afstand ongeveer als van Den Haag tot Parijs, terwijl er nog plannen bestaan tot uitbreiding.

En we verblijden ons over al deze teekenen van eindelijk verkregen ernst en welvaart na zooveel en zoo langen, bangen strijd......

Weekblad voor Indië.

Nummer 13 van het Weekblad voor Indië brengt een artikeltje over de, den 11en Juli j.l. te Buitenzorg geopende, Cultuurschool, eigenlijk de gereorganiseerde „Land- en Tuinbouwschool", welke door prof. Treub werd gesticht. We nemen van het artikel over:

„De school zelve is ondergebracht in een gebouw aan den weg Tjikeumeuh, dat door zijn ligging dicht aan de straat voor het doel niet bijster geschikt kan worden geacht. Doch daarin zal wel verandering gebracht worden. Zij telt thans reeds 75 leerlingen, verdeeld in 1 eerste en 2 tweede klassen. Verscheidene hunner kregen een toelage van f 25, zonder schoolgeld en leermiddelen te behoeven te bekostigen. Verder ontvangen nog 5 leerlingen een toelage van de Koloniale Bank, wel een bewijs dat men vertrouwen heeft in de gereorganiseerde inrichting.

't Is te hopen, dat de Indische jongen thans toont deze instelling te waardeeren, want de tijden, dat van cultuurgeëmployeerden slechts het kennen van lezen, schrijven en rekenen geëischt wordt, zijn voorbij. Thans wordt degelijke theoretische ontwikkeling gevraagd. De kwaliteit der cultuurgeëmployeerden wordt daardoor ongetwijfeld beter en deze gelegenheid om theoretisch goed onderlegd te worden zal zeker in het belang van Insulinde's jongelingschap blijken te zijn."

Van de overige bijdragen welke No. 13 bevat worde nog genoemd:

De nestor der Midden-Javasche planters, H. D. Mac Gillavry, overleden te Djati-Roenggo den 13en April j.l. (met portret). — Uit het oceanisch onderzoek, door v. d. M. — Franz Junghuhn (vervolg), door Augusta de Wit. — De negersoldaten op Timor, door L. (met afb.).— De ingestorte aanbouw achter Pasar Besar te Soerabaja (met afb.), door v. d. L.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 37: Robusta of Hevea in Oost-Java? — Kleverigheid van rubber. — De vezeltentoonstelling te Soerabaja. De bekroonde Boekensche ontvezelmachine „Nieuw-Corona". — De begrooting van Ned.-Indië voor 1912. — Zondagsviering op de kebons. — Koloniale Landbouwtentoonstelling te Deventer 1912. — Verslag van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te New-York.— Kleine mededeelingen (De uitbreiding der havenwerken te Tandjong-Priok. — De Gentengbaai aan de Zuidkust der Preanger. — Enz.). — Kultuurberichten (De suikercampagne op Java. — Irrigatie voor de suikercultuur. — Gouvernements houtvenduties. — Bacovenkultuur in Suriname. — Enz.) Financieële berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De oplossing inzake verzending van vruchten gevonden?

In bovengenoemd Mercuur-Nr. vonden wij nog een aan het Soer. Hblad ontleend bericht omtrent een uitvinding van den ingenieur A. F. Smith te Perth in Australië, welke het mogelijk maakt vruchten van Australië naar tropische landen te vervoeren, zonder dat ze in een koelkamer behoeven te liggen.

De heer S. heeft n.l. opgemerkt dat in Pompeï allerlei voedingsstoffen gedurende eeuwen prachtig bewaard gebleven zijn en schrijft dit toe aan het feit, dat deze stoffen geheel omgeven waren door vulkanisch asch, die bij onderzoek met niets anders vermengd bleek, zelfs niet met zwavel. Nu bevond de heer S. dat in West-Australië een soort kool aangetroffen wordt, die ongeveer zoo is samengesteld als de asch van Pompeï. Hij nam vruchten en bedekte die zorgvuldig met de asch en vond ze na drie weken nog zonder spoor van rotting; alleen was de schil iets dikker geworden.

Indien de methode werkelijk zoo goed blijkt te zijn als wordt beweerd, zou Nederland en Indië na verloop van tijd er ook partij van kunnen trekken. „Het zou wat zijn, als wij hier alle vruchten uit het moederland frisch en wel konden bekomen", schrijft het Soer. Hblad.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië.

De dezer dagen verschijnende nieuwe aflevering der „Bijdragen" zal de volgende opstellen bevatten: Dajakkische Fabeln und Erzählungen, door H. Sundermann. — Lexicographische bijdragen, door prof. Ch. A. van Ophuysen. — Zang IV van den Wiwaha-Djarwa vergeleken met het Oud-Javaansche origineel, door J. Kats. — Het aantal hofreizen van Rijklof van Goens, door J. W. IJzerman. — Het Infix-prefix I n, door dr. H. Kern. — K-um-a of-Ku-ma? door A. Bolsius. — Verslag van J. A. Loebèr Jr. over zijne studiereizen ten behoeve der Indische Kunstnijverheid met ondersteuning van het Dep. van Koloniën in de jaren 1909 en 1910 gemaakt. — Eerste bijdragen tot de kennis van de taal der „Pesegems" van Centraal Nieuw-Guinea, verzameld tijdens de expeditie 1909—'10 naar het Sneeuwgebergte, door J. W. van Nouhuys. — Het strafrecht der Dajaks van Tajan en Landak, door M. C. Schadée.

* *
*

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de navolgende publicaties.

Economische geographie van Zuid-Sumatra, naar J. P. F. Richter (in Tijdschrift voor Economische Geographie, 15 Sept. 1911);

Neerlands Indië. Land en volk, geschiedenis, bestuur, bedrijf en samenleving. Aflevering 13. (In deze afl. behandelt de heer Colijn o.m. onze staatkunde ten aanzien van de Buitenbezittingen);

Non tali auxilis! of wijlen Prof. Dr. G. A. Wilken, zoomede Mr. F. D. E. van Ossenbruggen en beider arbeid op vergelijkend rechtswetenschappelijk gebied, door Mr. G. D. Willinck (Zutphen, J. Nijkamp).

Leeszaal HEULSTRAAT 17,
DEN HAAG.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 uur tot 6 uur 's namiddags.

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bataviaasch Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soerabajasch Handelsblad, Nieuwe Soer. Crt., Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Hou en trou, Vrede door recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, Jong-Indië, De Boodschapper, Revue économique, Indische Gids, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Sociaal Weekblad, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Ned. Zendeling-genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien.

Vervolg opgave van bladen en tijdschriften welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal, Laan v. Meerdervoort 187, Den Haag, die dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur vóór- tot 6 uur namiddags.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 23 Augustus '11; De Locomotief t/m 22 idem; Het Soer. Handelsblad t/m 22 idem; De Sumatrapost t/m 23 Augustus; De Sumatrabode t/m idem; Tjahaja Sumatra t/m idem; De Indische Mercuur No. 38; Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw; Weekblad voor Ned.-Indië No. 18; De Banier No. 33; Kort verslag verg. 2e Kamer St.-G.; Poetri Hindia Nos. 9, 10, 11 en 12; Bandera Wolanda No. 86; Maandschrift v. d. Vereen. voor Vrouwenkiesrecht No. 11.

ADVERTENTIËN.

Haagsche Philatelisten-Vereeniging

OPGERICHT 17 APRIL 1897

Erkend bij Kon. Besl. van 20 April 1903, No. 58, Staatscourant No. 110

De Vereeniging stelt zich ten doel:
1o. De bevordering der postzegelkunde in het algemeen;
2o. Het verzamelen van postzegels en poststukken tusschen hare leden te bevorderen en te vergemakkelijken.

In het bijzonder tracht zij dit te doen door:
a) het doen circuleeren van koopboekjes, samengesteld door hare leden;
b) het uitgeven van een tijdschrift;
c) het vormen van een bibliotheek;
d) het doen circuleeren van tijdschriften;
e) het houden van verlotingen;
f) het houden van bijeenkomsten.

Alle verdere inlichtingen worden verstrekt door den Secretaris-Penningmeester

TH. H. KLINKHAMER - Joan Maetsuyckerstraat 28.

VACANT

AUG. SAVELKOUL,
v/h. J. VAXELAIRE & CIE.,
BATAVIA, AMSTERDAM, SEMARANG, SOERABAYA.

SPECIAAL ADRES voor
Indische Uitrustingen
EN
HEERENKLEEDING naar maat.

Voor inlichtingen of aanvragen wende men zich alleen tot mijn firma te *Amsterdam*, daar ik in Nederland geen filialen of vertegenw. heb.

VACANT

N.V. ELECTRISCHE DRUKKERIJ
LUCTOR ET EMERGO
:: 's-GRAVENHAGE ::
AMALIA VAN SOLMSSTRAAT No. 2—4

Heden verschenen:

:: ELEMENTEN DER :: PRACTISCHE ASTROLOGIE

DOOR

A. E. THIERENS

Dit werk van circa 13 vel druks zal bevatten hetgeen in cursus-vorm te Den Haag, Arnhem en Nijmegen (1910-1911) werd behandeld, en zal ook in den vervolge door den schrijver als leiddraad bij cursussen worden gebruikt.

Het tracht een schets te geven van de *logische grondslagen*, waarop de *practische astrologie* berust.

Het werk wordt uitsluitend gebonden in den handel gebracht.

Prijs . . f 4.50

Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag gaarne toegezonden

Van denzelfden schrijver verschenen in 1910:

Theosofie, de Theos. Vereeniging en de Theos. Beweging, 50 pag. 8° royaal { ing. *f* 0.25 / geb. „ 0.65

Drie Opstellen over Karaktervorming en Opvoeding, 100 pag. 8° kl. med. . . { ing. „ 0.50 / geb. „ 0.80

DE NIEUWE GIDS

[MEDE NIEUWE SERIE VAN DE TWINTIGSTE EEUW EN HET TWEE-MAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT]

MAANDSCHRIFT VOOR LETTEREN, KUNST, WETENSCHAP EN WIJSBEGEERTE ∴ ∴ ∴

ONDER REDACTIE VAN: Dr. A. ALETRINO, Dr. H. J. BOEKEN, LODEWIJK VAN DEYSSEL, Mr. FRANS ERENS, WILLEM KLOOS, JAC. VAN LOOY, FRANS NETSCHER ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

UITGAVE N. V. ELECTR. DRUKKERIJ „LUCTOR ET EMERGO"
DEN HAAG :: AMALIA VAN SOLMSSTR. 2-4 :: TELEPH. 4424

VACANT

VACANT

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Ind. talen.

W. B. REGENHARDT, Weimarstraat 309, 's-Gravenhage, — Maleisch, Javaansch, Soendasch, Atjehsch. — gediplomeerd.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage, — Javaansch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Hage.

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven

voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereeniging „Oost en West": f ....

NAAM: ....   WOONPLAATS: ....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

INSCHRIJVINGSBILJET.

De Ondergeteekende wenscht Lid te worden van de Vereen. „OOST EN WEST" en zijne contributie te bepalen op ....

Handteekening: ....   *Woonplaats:* ....

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Jaarverslag der Vereen. 1910, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over de jaren 1909 en 1910, enz.
en
Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies.
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex.,** plus 25 cent frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex.,** plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** zijn verkrijgbaar gesteld:

a. **Onze West:**
I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao,
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat No. 56.**

Twee jonge dames voor vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Juffrouw, oud 39 j., Prot., reeds 5 jaar in Indië geweest, wenscht weer als kinderjuffrouw met familie derwaarts te gaan.

Eene dame voor het geven van lessen in de Engelsche taal.

Eene dame voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; hoofdacte middelbaar Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Eene Dame voor schrijf-, copiëer- of vertaalwerk uit het Fransch Duitsch of Maleisch.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Maleische taal.

Eene jonge dame voor Gouvernante naar Indië; heeft L. en H. acte en acte Fransch.

Onmiddellijk beschikbaar twee Zeebaboes voor de reis naar Indië.

Een juffrouw, oud 33 j., P. G., wenscht als kinderjuffrouw naar Indië te gaan, was reeds 3 jaar te Batavia als zoodanig werkzaam; spreekt Maleisch.

Zes dames en één heer voor pianolessen.

Eene Dame, weduwe (Duitsche), voor waarnemen van een huishouden, ook genegen bij weduwnaar met kinderen.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Twee Dames voor het geven van lessen aan spraakgebrekkigen.

Drie geg. O.-I. militairen voor oppasser of magazijnknecht.

Onmiddellijk beschikbaar voor de reis naar Indië, een mannel. inl. bediende, zeer betrouwb. (reeds 10 jaar in dienst) en zeer geschikt bij kleine kinderen.

Eene dame voor hygiënische ademgymnastiek.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee bekwame linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Eene jonge dame (diploma muziek, piano en zang), wenscht met eene familie naar Indie voor les geven aan kinderen en behulpzaam in het huishouden.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belanghebbenden, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.